

„TURYZM” 1995, t. 5, z. 2

Włodzimierz Kurek

GOSPODARSTWA AGROTURYSTYCZNE W KARPATACH
LES FERMES AGROTOURISTIQUES DANS LES KARPATES
AGROTOURIST FARMS IN THE CARPATHIAN MOUNTAINS

Autor przypomina znaczenie pojęcia agroturystyka, a następnie przeprowadza analizę zmian w rozmieszczeniu gospodarstw agroturystycznych na obszarze Karpat Polskich w ostatnich pięćdziesięciu latach. W dalszej części artykułu omówiono czynniki rozwoju agroturystyki, zróżnicowanie – ze względu na różne cechy – gospodarstw agroturystycznych oraz społeczne i ekonomiczne skutki powstania i rozwoju gospodarstw agroturystycznych w Karpatach.

I. WSTĘP

Termin agroturystyka używany jest, ogólnie biorąc, na określenie zjawiska wypoczynku mieszkańców miast w gospodarstwach rolnych. Dotyczy zatem form turystyki określanych w literaturze zagranicznej jako: *Ferien auf dem Bauernhof*, *vacances a la ferme*, *vacanza in fattoria*, *farmhouse holiday* (Arnold, Staudacher 1981, Dernois 1983, Frater 1983, Staudacher 1984, Wohlmann, Lohmann 1986, Meneghel 1991).

Najwięcej gospodarstw agroturystycznych znajduje się w Austrii, w Niemczech, we Francji, w Wielkiej Brytanii, we Włoszech oraz w Hiszpanii. Gospodarstwa te zrzeszają się w organizacjach, które pomagają im w reklamie, w pośrednictwie, w sprzedaży ofert, itp. Wydają ponadto specjalne katalogi gospodarstw agroturystycznych zawierające zdjęcia reklamowanych obiektów, opis warunków wypoczynku, wykaz oferowanych usług itp. Gospodarstwa chcące pełnić funkcję turystyczną mogą też uzyskać dogodny kredyt na rozbudowę swojej bazy noclegowej i na inne inwestycje turystyczne. Stawia się im jednak wysokie wymagania, co do standardu urządzeń i poziomu usług.

W wielu krajach europejskich rozwój gospodarstw agroturystycznych wykazuje tendencję wzrostową. Najsilniejszy przyrost opisywanych obiektów notowano w latach 60. i 70.¹ Według S t a u d a c h e r a (1984) ich powstawanie odbywa się na podobnych zasadach, jak pojawianie się różnego typu innowacji w gospodarstwach, np. w agrotechnice. Decyduje tu zatem przykład lub propagowanie ich rozwoju przez odpowiednie instytucje².

W Polsce wypoczynek na wsi ma również długie tradycje. W rejonie Zakopanego już w XIX w. częstym zjawiskiem było spędzanie wakacji w domach góralskich. W okresie międzywojennym na obszarze Karpat istniały liczne wsie, zwane letniskowymi, służące jako miejsce wypoczynku dla mieszkańców miast. S. L e s z c z y c k i (1939) oceniał liczbę miejscowości uzdrowiskowo-letniskowych w Karpatach (w ówczesnych granicach) na około 500, zaś liczbę przyjezdnych na 350 tys. osób rocznie. W tym czasie obiektami wypoczynkowymi na wsi były m. in.: pensjonaty, hotele, sanatoria, dwory i domy włościańskie. Te ostatnie uważać można właśnie za właściwe gospodarstwa agroturystyczne.

2. ROZMIESZCZENIE GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH

Jak już stwierdzono, w okresie międzywojennym istniała w Polsce wykształcona sieć miejscowości uzdrowiskowo-letniskowych. Ponad 60% ruchu turystycznego koncentrowało się w województwie krakowskim, 15% w województwie stanisławowskim, 14% w lwowskim i 8% w śląskim (L e s z c z y c k i 1939).

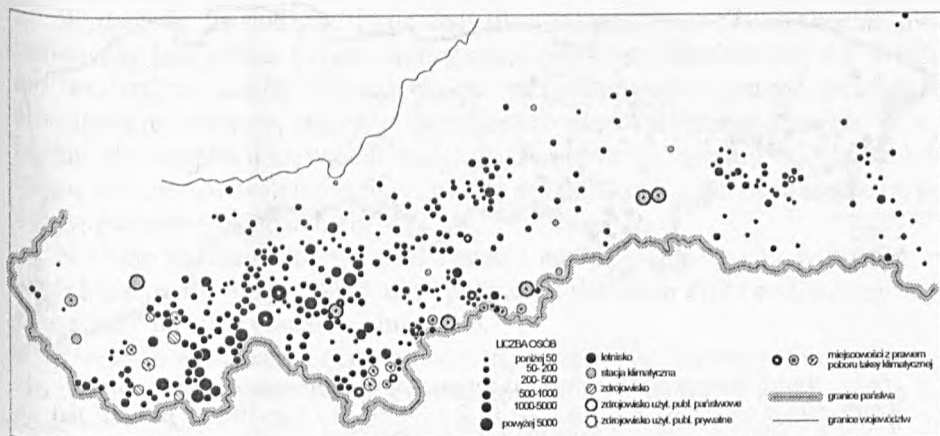
Ruch turystyczny zdecydowanie dominował w sezonie letnim³. Przyjazdy w okresie zimowym stanowiły znacznie mniejszy procent i wynosiły: w województwie śląskim – 3–5%, w stanisławowskim – 7% oraz w krakowskim – 26%. W okresie zimowym największe nasilenie ruchu turystycznego występowało w Bukowinie, Poroninie, Kościelisku, Rabie Wyżnej, Czorsztynie, Zwardoni, Rajczy oraz w Soli (C h o r a b i k 1938).

Dzięki badaniom przeprowadzonym w okresie międzywojennym przez Studium Turyzmu UJ, obecnie analizować można zmiany jakie dokonały się w rozmieszczeniu ruchu turystycznego na obszarach wiejskich Karpat (rys. 1 i 2). Z zamieszczonych rysunków wynika, że w okresie międzywojennym największą koncentracją ruchu letniskowego wyróżniały się wsie w Beskidzie Żywieckim (Zawoja, Rajcza, Koszarawa, Sól, Miłówka, Zwardoń), na Podhalu (Poronin,

¹ Na przykład w Austrii przed 1945 r. było ich około 3% obecnej liczby (S t a u d a c h e r 1984).

² Dla przykładu w Austrii Dolnej 72% osób, które zakładały tego typu przedsiębiorstwa podjęło decyzję na podstawie zaobserwowanych przykładów gospodarstw agroturystycznych, które odniosły sukces (A r n o l d, S t a u d a c h e r 1981).

³ Inaczej było w tym czasie w Alpach, gdzie już w latach międzywojennych zaznaczyła się przewaga ruchu turystycznego zimowego nad letnim (B a r b i e r 1984).

Rys. 1. Rozmieszczenie ruchu lotniskowo-uzdrowiskowego w okresie międzywojennym (S. L e s z c z y c k i 1939)

Dessin 1. La disposition du mouvement de villegiature et thérapeutique dans la période de l'entre deux guerres (S. L e s z c z y c k i 1939)

Bukowina, Kościelisko, Murzasichle), w Beskidzie Śląskim (Szczyrk) oraz w rejonie Pienin i doliny Popradu (Rytno oraz Czorsztyn).

Obecna lokalizacja przestrzenna wsi o funkcji turystycznej w zasadzie nawiązuje do sieci wsi lotniskowych ukształtowanej w okresie międzywojennym. Po wojnie pojawiło się jednak wiele nowych ośrodków wypoczynkowych, położonych zwłaszcza w otoczeniu Jeziora Żywieckiego i Rożnowskiego, co znacznie zmodyfikowało mapę miejscowości wypoczynkowych w Karpatach. Należy przy tym zaznaczyć, że przedstawiając na rys. 2 miejsca noclegowe rejestrowane, nie daje się pełnego obrazu rozmieszczenia ruchu turystycznego na obszarach wiejskich. Mianowicie, nie ujmuje ona miejsc noclegowych nie zarejestrowanych w biurach turystycznych i w urzędach gminnych, a także nie uwzględnia miejsc zajmowanych przez osoby przyjeżdżające do rodzin⁴. Zatem faktyczna liczba miejsc noclegowych wynajmowanych turystom jest znacznie większa.

Przestrzenne zróżnicowanie gospodarstw agroturystycznych jest zależne od wielu czynników. Poza czynnikiem tradycji, szczególnie ważna jest atrakcyjność środowiska przyrodniczego, która w zasadzie decyduje o frekwencji turystów w danej miejscowości. Istotna jest też dostępność komunikacyjna wsi. W zwią-

⁴ Według badań autora w 1985 r. około 30% kwater turystycznych znajdujących się na obszarze Karpat nie było zarejestrowanych (K u r e k 1990). Trudno jest również oszacować liczbę gospodarstw przyjmujących na wypoczynek swoich krewnych, jak też liczbę osób korzystających z tej formy wypoczynku, gdyż nie ma statystyki tego ruchu turystycznego. Na podstawie własnych materiałów ruchu turystycznego można oceniać, że pod koniec lat 80. przyjazdy do rodzin stanowiły około 30% całego ruchu turystycznego na obszarach wiejskich Karpat.

Rys. 2. Wsie posiadające kwatery turystyczne (zarejestrowane) w 1985 r.
Liczba miejsc noclegowych: 1 – poniżej 30, 2 – 30–100, 3 – 100–300, 4 – powyżej 300
(W. K u r e k 1990)

Dessin 2. Les villages disposant de logements touristiques (enregistrés) en 1985.
Le nombre des lieux de couchage: 1 – moins de 30, 2 – de 30 à 100, 3 – de 100 à 300,
4 – plus de 300 (W. K u r e k 1990)

zku z tym dużą dynamikę rozwoju gospodarstw agroturystycznych obserwuje się m. in. przy trasach komunikacyjnych. Duże znaczenie ma też wyposażenie wsi w urządzenia komunalne, placówki usługowe, kulturalne itp. W niektórych miejscowościach obserwuje się jednak zjawisko koncentracji gospodarstw agroturystycznych tylko w niektórych częściach wsi, co ma najczęściej związek ze zróżnicowaniem ich atrakcyjności przyrodniczej.

3. CZYNNIKI ROZWOJU GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH

Czynnikiem decydującym o powstawaniu gospodarstw agroturystycznych jest z jednej strony popyt na wypoczynek na obszarach wiejskich, z drugiej zaś wzrastająca podaż w postaci ofert gospodarstw dysponujących odpowiednią bazą turystyczną.

Popyt na wypoczynek na wsi kształtowany jest przez wiele różnorodnych czynników. Do ważniejszych zaliczyć trzeba fakt pochodzenia znacznej liczby mieszkańców miast z terenów wiejskich. W grupie imigrantów ze wsi notuje się bowiem największą liczbę zwolenników wypoczynku urlopowego i weekendowego na obszarach wiejskich. Decydującą rolę odgrywa tu niewątpliwie czynnik emocjonalny, tzn. związek uczuciowy tych osób z macierzystym środowiskiem wiejskim, tak przyrodniczym, jak i kulturowym.

Pośród mieszkańców miast wywodzących się ze środowiska wiejskiego znaczny jest udział osób mających krewnych na wsi. W związku z tym obok motywu wypoczynkowego, istotnym powodem wyjazdu na wieś są odwiedziny krewnych.

Wydaje się, że podejmowanie decyzji o wypoczynku na wsi, obecnie warunkowane jest jednak przede wszystkim czynnikami ekonomicznymi. Wiadomo bowiem, że koszty wypoczynku w gospodarstwach agroturystycznych są niewątpliwie mniejsze, aniżeli w popularnych ośrodkach turystycznych. W wypadku wypoczynku u krewnych często jest to pobyt nieodpłatny. Nierzadko zdarza się też, że ekwiwalentem finansowym jest, atrakcyjna dla osób z miasta, pomoc w pracach gospodarskich.

Nie bez znaczenia są też poznawcze i edukacyjne względy wyjazdów na wieś. Może to być na przykład chęć pokazania dzieciom życia codziennego wsi, zaznajomienia ich z pracami rolnymi itp.

Wreszcie wieś jest na ogół terenem zapewniającym mieszkańcom miast lepsze warunki „ekologiczne” niż przepełnione miejscowości turystyczne. Na korzyść wypoczynku na wsi przemawia także kryzys modelu wypoczywania w dużych zakładowych domach wypoczynkowych.

Podaż turystyczna, czyli liczba gospodarstw oferujących wypoczynek mieszkańcom miast, zależna jest również od wielu różnorodnych czynników.

Jednym z nich jest silne rozdrobnienie gospodarstw, występujące zwłaszcza w Polsce południowej, w tym w Karpatach. Średnia wielkość gospodarstw w regionie karpackim jest mniejsza niż 3 ha. Gospodarstwa takie nie zapewniają możliwości utrzymania się przeciętnej rodzinie. Dostarczają jedynie podstawowych artykułów spożywczych. Opisana sytuacja zmusza więc rodziny wiejskie do poszukiwania innych źródeł dochodów, np. w przemyśle, w budownictwie, a na niektórych obszarach także w turystyce.

Po 1989 r. dodatkowym czynnikiem powodującym wzrost liczby gospodarstw agroturystycznych jest zwiększające się bezrobocie. Zwolnienia z pracy najbardziej dotknęły ludność dwuzawodową, czyli właścicieli drobnych gospodarstw rolnych, zatrudnionych w zakładach przemysłowych. Obecnie wielu z nich próbuje przekwalifikować się na agroturystykę.

Korzystnym elementem sprzyjającym rozwojowi gospodarstw agroturystycznych jest budownictwo mieszkalne. Gospodarstwa dysponują bowiem znacznymi rezerwami powierzchni mieszkalnej, która może być wynajmowana turystom. Domy mieszkalne, powstałe dzięki dużym nakładom pracy własnej rodzin wiejskich, są zazwyczaj obszerne (mają najczęściej 100–300 m²), gdyż budowane były jako domy wielopokoleniowe. We wsiach o rozwiniętej funkcji turystycznej domy mieszkalne posiadają poza tym liczne pokoje przeznaczone wyłącznie dla turystów.

Do istotnych czynników decydujących o liczbie gospodarstw agroturystycznych zaliczyć trzeba również atrakcyjność turystyczną miejscowości, a także tradycje „ruchu letniskowego”.

Ważnym elementem jest też istnienie, obok bazy noclegowej i żywieniowej, rozmaitych urządzeń potrzebnych do celów rekreacyjnych. Stanowią one wyposażenie gospodarstw (miejsca na pikniki, tereny przeznaczone dla dzieci itp.) al-

bo znajdują się w obrębie wsi, służąc ogółowi mieszkańców oraz turystom (urządzenia umożliwiające uprawianie sportów zimowych, kąpeli, wędkarstwa, trasy spacerowe i in.).

Wreszcie nie należy też pominąć czynnika gościnności, tkwiącego w mentalności mieszkańców wsi karpackich, z czego znani są między innymi górale podhalańscy.

4. ZRÓŻNICOWANIE GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH

Gospodarstwa agroturystyczne są zróżnicowane pod wieloma względami. Między innymi różnią się wielkością, standardem i okresem eksploatacji bazy turystycznej (noclegowej, żywieniowej, urządzeniami usługowymi i rozrywkowymi), jak też powierzchnią gospodarstwa rolnego, kierunkami jego produkcji, stopniem powiązania funkcji turystycznej i rolniczej, dochodami pochodzącymi z produkcji rolnej i turystyki.

Przeciętne gospodarstwo agroturystyczne w Karpatach dysponuje 10 miejscami noclegowymi, a w miejscowościach o dużej frekwencji turystów (np. na Podhalu) nie do rzadkości należą gospodarstwa mające 30–40 i więcej miejsc (Kurek 1990). Wyposażenie i standard urządzeń turystycznych wykazują również znaczne zróżnicowanie. W większości gospodarstw są to jednak głównie urządzenia podstawowe. Na ogół przeważa baza noclegowa całoroczna. Nieliczne tylko gospodarstwa, które spotkać można zwłaszcza w atrakcyjnych miejscowościach turystycznych, odznaczają się wysokim standardem i funkcjonalnością bazy turystycznej oraz bogatą ofertą urządzeń turystycznych.

Słaba infrastruktura turystyczna gospodarstw i ogólnie wsi o funkcji turystycznej ograniczają zakres form wypoczynku. Są to najczęściej: spacer, kąpiele słoneczne, wędrowki górskie, wypoczynek nad wodą, narciarstwo, zbieranie grzybów i owoców leśnych. W niektórych gospodarstwach oferowane są także typowe formy zajęć związane z życiem gospodarczym i codziennym gospodarstwem (np. żniwa, pasienie zwierząt, praca w lesie i in.).

Dochody uzyskiwane z turystyki pochodzą przede wszystkim z wynajmu mieszkań turystom i ze świadczenia usług żywieniowych (prywatne stołówki dla turystów). W niektórych gospodarstwach, dochody uzyskuje się także ze sprzedaży produktów wytworzonych w gospodarstwie rolnym (mleko, jaja, owoce i in.). Są one sprzedawane bezpośrednio turystom lub też stanowią podstawowe produkty wykorzystywane w stołówkach (ziemniaki, warzywa, mięso wieprzowe, wołowe i drobiowe, mleko, jaja, owoce). Należy dodać, że wykorzystywanie produktów rolnych z własnego gospodarstwa jest najbardziej opłacalną formą ich sprzedaży, gdyż odbywa się bez pośrednictwa, bez konieczności transportu, pakowania, itp. Z drugiej strony jest to korzystne również dla turystów, ponieważ prywatne stołówki stosują niższe ceny żywienia. Turysty chętnie korzystają z tej formy usług, ponieważ mają większą pewność, że oferowane ar-

tykuły żywnościowe są ekologicznie zdrowsze, bo pochodzą z danej miejscowości turystycznej.

Na obszarze Karpat spotkać już można gospodarstwa, w których funkcja rolnicza jest ściśle powiązana z funkcją turystyczną. Przykładem może być badane przez autora gospodarstwo w Kotlinie Sądeckiej. Ma ono ok. 5 ha użytków rolnych, obszerny dom wynajmowany turystom (30 miejsc noclegowych) i prowadzi prywatną stołówkę, w której wykorzystuje się wiele produktów rolnych wytworzonych we własnym gospodarstwie. W związku z tym produkcja rolna ma charakter wielokierunkowy. Uprawia się tu bowiem ziemniaki, owoce, warzywa (na gruntach ornych i w dużej szklarni), hoduje trzy krowy, kilka sztuk trzody chlewnej i dużą ilość drobiu. W omawianym gospodarstwie znajduje zatrudnienie cała pięciosobowa rodzina.

5. SPOŁECZNE I EKONOMICZNE SKUTKI ROZWOJU GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH

Turystyka jest istotnym czynnikiem przemian społeczno-ekonomicznych wielu wsi regionu karpackiego, a zwłaszcza wsi leżących na Podhalu, w Beskidzie Śląskim, Żywieckim i Sądeckim. Spośród różnorodnych form turystyki szczególne znaczenie w procesie zachodzących przemian mają gospodarstwa agroturystyczne. Stanowią one dodatkowe, a niekiedy najważniejsze źródło dochodów i miejsce pracy dla właściciela i jego rodziny. Z badań przeprowadzonych przez autora opracowania w gospodarstwach agroturystycznych w Karpatach wynika, że dochody uzyskiwane przez te gospodarstwa są wyższe o ponad 30% od dochodów gospodarstw chłopskich i robotniczo-chłopskich (K u r e k 1990).

Rozwój gospodarstw agroturystycznych najczęściej wpływa korzystnie na dynamikę budownictwa i na warunki mieszkaniowe ludności wiejskiej. Ze względu na funkcję turystyczną gospodarstwa te mają znacznie większą powierzchnię budynków mieszkalnych i są lepiej wyposażone w urządzenia techniczno-sanitarne. Niestety można też obserwować negatywne zjawiska związane z pojawianiem się na wsi gospodarstw agroturystycznych. Należą do nich niekorzystne przekształcenia osadnictwa wiejskiego przejawiające się w nieładzie przestrzennym budownictwa i w nieestetycznej architekturze.

Wpływ turystyki na intensyfikację produkcji rolnej i na kierunki produkcji, dostosowane do potrzeb konsumpcji turystycznej, jest na obszarze Karpat niewielki. Pomimo ogromnego popytu na wiele artykułów rolnych, pewne zintensyfikowanie produkcji określonych artykułów widoczne jest tylko w niektórych gospodarstwach zajmujących się usługami żywieniowymi. Przyczyną tego zjawiska są niekorzystne warunki przyrodnicze dla rolnictwa na większej części obszaru Karpat. W niektórych gospodarstwach agroturystycznych zauważyć też można ujemne oddziaływanie turystyki na intensywność produkcji rolnej. Mia-

nowicie w gospodarstwach uzyskujących wysokie dochody z wynajmu kwatery turystycznych, obserwuje się zjawisko zaniedbywania gospodarki rolnej, a nawet pozostawiania ziemi odłogiem.

Na koniec należy stwierdzić, że w przyszłości podstawowym warunkiem koegzystencji funkcji turystycznej z funkcją rolniczą w Karpatach powinien być rozwój rolnictwa ekologicznego, któremu sprzyja środowisko przyrodnicze. W licznych miejscowościach turystycznych Karpat, a szczególnie w uzdrowiskach, już dzisiaj obserwuje się bowiem coraz większe zapotrzebowanie na zdrową żywność.

PIŚMIENNICTWO

- Arnold K., Staudacher Ch. R., 1981, *Urlaub auf dem Bauernhof*, Wiener Geogr. Schriften, Bd., 55/56.
- Barbier B., 1984, *Introduction le tourisme Alpine: vue générale*, [w:] *Les Alpes*, 25e Congrès International de Géographie, Paris-Alpes.
- Chorabik T., 1938, *Ruch wypoczynkowy w sezonie zimowym w województwie krakowskim*, Turyzm Polski, nr 9.
- Csordás L., Szabó G., 1993, *Rural Tourism: its Organisation and Development in the Alföld*, Alföldi Tanulmányok, Békéscsaba.
- Dernoi L. A., 1983, *Farm Tourism in Europe*, International Journal of Tourism Management, vol. 4, no 3.
- Frazer J. M., 1983, *Farm Tourism in England and Overseas*, Research Memorandum, University of Birmingham, no 93.
- Jackowski A., 1976, *The Influence of Tourism on Village Settlements Unites in the Podhale Region*, Zeszyty Naukowe UJ, Prace Geogr., z. 43.
- Kostrowicki J., 1976, *Obszary wiejskie jako przestrzeń wielofunkcyjna. Zagadnienia badawcze i planistyczne*, Przegl. Geogr., z. 4.
- Kurek W., 1990, *Wpływ turystyki na przemiany społeczno-ekonomiczne obszarów wiejskich polskich Karpat*, Kraków.
- Leszczycki S., 1938, *Wytyczne gospodarki uzdrowiskowo letniskowej w Karpatach*, Komunikaty Studium Turyzmu UJ, nr 12.
- Leszczycki S., 1939, *Podstawy gospodarki uzdrowiskowo-letniskowej w Karpatach*, Prace Studium Turyzmu UJ, nr 5.
- Liszewski S., 1991, *Stan obecny oraz kierunki dalszego rozwoju geografii turystyki w Polsce w latach dziewięćdziesiątych*, Turyzm, t. 1, z. 2.
- Meneghel G., 1991, *L'Agriturismo in Europa e Italia*, [w:] *Agriturismo in Italia*, Studi regionali e monografici 8, Bologna.
- Michalak J., 1978, *Przestrzenne zagospodarowanie wsi letniskowych*, Warszawa.
- Owens P. L., 1984, *Rural Leisure and Recreation Research: a Retrospective Evaluation*, Progress in Human Geography, vol. 8, no 2.
- Siuurainen E., 1984, *The Possibilities Offered by Tourist Trade for the Development of the Countryside in Northern Finland. Research Example in the Commune of Ylikiminki*, [w:] *Rural Life and the Exploitation of Natural Resources in Highlands and High-Latitude Zones*, Barcelona.
- Staudacher Ch., 1984, *Invention, Diffusion und Adoption der Betriebsinnovation Urlaub auf dem Bauernhof, Beispiel Nieder Österreich*, Zeitschrift für Agrargeographie, Heft 2.

- Warszyńska J., 1985, *Funkcja turystyczna Karpat Polskich*, Folia Geogr., Ser. Geogr.-Oeconom., vol. 18.
- Weatherley R. D., Naylor J., 1984, *Domestic Tourism and Second Homes as Motors of Rural Development in The Sierra Morena, Spain*, [w:] *Rural Life and the Exploitation of Natural Resources in Highlands and High-Latitude Zones*, Barcelona.
- Wohlmann R., Lohmann M., 1986, *Urlaub auf dem Bauernhof, Urlaub auf dem Land*, Studienkreis für Tourismus, 5, Starnberg.

Dr hab. Włodzimierz Kurek
Instytut Geografii
Uniwersytet Jagielloński
ul. Grodzka 64
31-044 Kraków

Wpłynęło:
21 października 1995 r.

RÉSUMÉ

En Pologne, le repos à la campagne a de longues traditions. Dans la région de Zakopane, déjà au XIXème siècle, on passait souvent les vacances dans les maisons des montagnards. Dans la période de l'entre deux guerres, il y avait dans les Karpates beaucoup de villages, où les citadins se reposaient volontiers. S. Leszczycki était d'avis qu'il y en avait 500 et nombre des arrivants égalait 350000 personnes par an. La plupart d'entre eux se reposaient dans les fermes paysannes. Le mouvement touristique avait lieu surtout en été. Après la guerre le nombre des villages et des fermes remplissant les fonctions touristiques a considérablement augmenté. Le standard de l'infrastructure générale et touristique des villages et des fermes s'est sensiblement amélioré. Les fermes qui remplissent la fonction touristique sont très différenciées du point de vue de la grandeur, de l'équipement et du standard des installations touristiques, de la durée de l'exploitation de la base touristique au cours de l'année, du degré de l'union de la fonction touristique et celle agricole, des revenus, etc.

Dans les Karpates, la ferme agro-touristique moyenne dispose de 10 lieux de couchage, il y en a aussi qui disposent de 30-40 lits. Les grandes fermes donnent l'emploi à toute la famille pendant toute l'année.

Dans certains villages de Karpates, surtout dans la région de Tatra, se font voir les effets avantageux de l'existence des fermes agro-touristiques – favorable structure démographique, meilleur standard de l'infrastructure rurale et aisance plus grande que dans les villages typiquement agricoles. La demande de repos dans les fermes est grande et elle augmente toujours. L'agro-tourisme est à présent et sera en avenir un facteur considérable de l'activation économique des villages de Karpates.

Traduit par Lucjan Kowalski

SUMMARY

Recreation in the country has a long tradition in Poland. In the Zakopane region, spending holidays in local people's homes was popular as early as in the 19th century. In the interwar period, in the Carpathian Mountains there were numerous villages where city inhabitants went on holidays. According to S. Leszczycki, there were 500 such places in the Carpathians, visited

annually by 350 thousand people. Most of them stayed at peasants' farms. The tourist traffic was particularly animated in the summer. After the war, the number of the villages and farms performing the tourist function grew considerably. The standard of the general and tourist infrastructure of the country improved. The farms which simultaneously perform the tourist function vary in respect of the size, the standard of general and tourist facilities, the length of time during the year when they are used, income, the degree to which the tourist and agricultural functions intertwine. An average agricultural-tourist farm in the Carpathians offers 10 night accommodation places; in some villages the number even rises to 30–40. Larger farms provide employment for the whole family throughout the year.

In some Carpathian villages, especially in the Tatra region, one can observe beneficial consequences of the fact the agricultural-tourist farms exist – favourable demographic structure, a better financial conditions than in typically agricultural villages.

Nowadays the demand for recreation in country farms is big and growing. Therefore agro-tourism is and will stay an important factor in the economic activization of the Carpathian country.

Translated by Ewa Mossakowska